28.09.2023 POL-2023-130865

Eduskunnan lakivaliokunta

Lausunto

Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle asiassa U 48/2023 vp/ Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi.

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista ja suullista asiantuntijalausuntoa asiassa U 48/2023 vp/ Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi.

2 Tausta

Direktiiviehdotuksessa todetaan, että korruptio on monin tavoin haitallista yksittäisille kansalaisille ja koko yhteiskunnalle. Korruptiolla on vakavia seurauksia, jotka hidastavat taloudellista kehitystä ja heikentävät demokratiaa, ihmisoikeuksien toteutumista, kilpailukykyä ja sisämarkkinoiden toimintaa. Myös oikeusvaltion uskottavuus heikkenee, jos korruptiota ei pyritä tehokkaasti ehkäisemään. Korruption tunnistamiseksi, torjumiseksi ja väärinkäytösten selvittämiseksi direktiiviehdotuksessa on käsitelty muun muassa korruptioon liittyviä määritelmiä, ennalta ehkäisyä, vastuuviranomaisia, koulutusta, rikosoikeudellista sääntelyä sekä resursseja.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että kaikki tahallisen korruption muodot kriminalisoidaan kaikissa jäsenvaltioissa ja, että myös oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen näistä rikoksista. Ehdotuksen tavoitteena on lisäksi, että rikoksista määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia. Mainittujen tavoitteiden lisäksi ehdotukseen sisältyy asiaankuuluvia toimenpiteitä korruption ennaltaehkäisemiseksi kansainvälisten normien mukaisesti ja rajat ylittävän yhteistyön helpottamiseksi YK:n korruption vastaisen yleissopimuksen (UNCAC) edellyttämällä tavalla. Ehdotuksella pyritään vahvistamaan ja täydentämään EU:n nykyistä säännöstöä.

POLIISIHALLITUS
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 ESPOO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

Direktiiviehdotuksessa on todettu, että korruption kansainvälisen ulottuvuuden vuoksi ja ottaen huomioon jo voimassa oleva EU:n lainsäädäntö EU:n tason toimien odotetaan olevan vaikuttavampia ja tehokkaampia ja tuottavan konkreettista lisäarvoa verrattuna yksittäisten jäsenvaltioiden toimiin nähden. Euroopan komissio on valinnut lähestymistavan, jossa ehdotetaan korruptioon liittyvän lainsäädännön yhdenmukaistamista YK:n korruptiosopimuksen määräysten mukaisesti, mutta asetetaan tavoitteet korkeammalle ja mennään kansainvälisiä velvoitteita pidemmälle niillä aloilla, joilla toimista on osoitettavissa olevaa hyötyä rajat ylittävän yhteistyön alalla. Samalla kunnioitetaan kansallisia perinteitä ja oikeuskäytäntöjä ja varmistetaan johdonmukaisuus EU:n lainsäädännön kanssa. Kokonaisuutena direktiiviehdotuksen ja taustalla olevien lainsäädäntöehdotusten tavoitteena on edistää korruption ehkäisemistä, havaitsemista ja torjuntaa muun muassa lähentämällä rikosten määritelmiä ja rikosoikeudellisia seuraamuksia.

3 Lausunto

Direktiiviehdotus sisältää useita kohtia, joiden voidaan arvioida edellyttävän muutoksia Suomen lainsäädäntöön tai vähintään asiaan liittyvää yksityiskohtaista jatko-arviointia. Erityisesti edellä mainittu koskee rangaistavan toiminnan alaan liittyviä muutoksia. Muutoksissa on kysymys ennen kaikkea rikoslain soveltamisalan laajentamisesta ja muutoksista rangaistavaa toimintaa kuvaaviin tunnusmerkistöihin, rangaistusseuraamuksiin ja rikosten syyteoikeuden vanhentumisaikoihin. Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevien muutosten osalta huomiota voidaan kiinnittää siihen, että muutosten on ehdotettu koskevan vain direktiivissä tarkoitettuja rikoksia. Poliisihallituksen asiantuntija katsoo, että rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, sen merkitys kokonaisuutena ja erityisesti säännösten täsmällisyys korostuu mahdollisten lainsäädäntömuutosten yhteydessä. Mainitut tekijät ovat merkityksellisiä esitutkintaviranomaisen ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta.

Ehdotuksen johdanto-osassa (kohta 11) täsmennetään ja kuvataan varojen väärinkäytön säätämisestä rangaistavaksi virkamiesten osalta. Poliisihallituksen asiantuntija kiinnittää huomiota siihen, että mainitun rangaistavuuden ja kokonaisvaltaisen korruptiontorjunnan toteuttamiseksi varojen väärinkäyttöä olisi tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan myös yksityistä sektoria.

Ehdotuksen 3 artikla koskee korruption ennaltaehkäisyä. Säännöksen tarkoituksena on korostaa tarvetta korruption torjuntaan ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Ennaltaehkäisevän järjestelmän toteuttamiseksi tarvitaan asianmukainen riskinarviointiprosessi ja tätä voidaan pitää kannatettavana. Poliisihallituksen asiantuntijan näkemyksen mukaan edellä mainittu korostaa sitä, että rikollisen toiminnan torjuminen ennakolta on aina yhteiskunnan ja yksilön kannalta halvin ja paras vaihtoehto sekä korostaa rikosprosessin viimesijaisuutta (ultima ratio-periaate).

Ehdotuksen 10 artikla koskee vaikutusvallan kauppaamista. Suomen rikoslaissa ei ole erillistä nimikettä vaikutusvallan kauppaamiselle. Poliisihallituksen asiantuntija pitää mainitun menettelyn kriminalisointia kannatettavana. Poliisihallitus on lausunut asiaan liittyen 23.11.2022 todeten muun muassa seuraavaa: vaikutusvallan kauppaamisrikoksen rangaistavaksi säätämisellä on tärkeä rooli erityisesti rajat ylittävän korruptiorikollisuuden ja kansainväliseen liiketoimintaan liittyvän korruptiorikollisuuden torjunnassa.

Direktiiviehdotuksessa on käsitelty myös oikeushenkilön toimintaa ja roolia korruptiorikosten yhteydessä. Poliisihallituksen asiantuntija pitää tärkeänä, että luonnollisten henkilöiden lisäksi oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen näistä rikoksista ja että rikoksista määrätään tehokkaita ja oikeasuhteisia seuraamuksia huomioiden sen, mitä rikoslain 9 luvussa on oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetty. Oikeushenkilöitä koskeva rangaistusvastuu on tärkeää edellä mainitun kokonaisvaltaisen korruptiotorjunnan toteuttamiseksi.

Lopuksi Poliisihallituksen asiantuntija toteaa, että direktiiviehdotuksessa (kohta 1 ja 2) mainittuja tavoitteita voidaan pitää kokonaisuutena kannatettavina ja oikeasuuntaisina.

Poliisitarkastaja Mikko Kiiski

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 28.09.2023 klo 12:07. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet Kirjoita tähän

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Poliisihallitus/esikunta